

บทที่ 3

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในบทนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ทั้งก็นำไปสร้างเป็นกรอบแนวคิดสำหรับใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ในภาคสนาม สำหรับวิธีการในการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบความเชื่อมโยงระหว่างหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในบทนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาจากการประมวลกรอบแนวคิดและทฤษฎีของแนวคิดที่สำคัญ 2 แนวคิด คือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยเป็นการศึกษาวิเคราะห์และประมวลองค์ความรู้ที่ได้จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 โดยในส่วนนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ทั้งในส่วนของความหมายและคำจำกัดความของแนวคิดและทฤษฎี, องค์ประกอบ, การจำแนกประเภทและกรอบในการนำไปปรับหรือประยุกต์ใช้ ทั้งนี้เพื่อให้ได้กรอบการวิเคราะห์ที่จะสามารถนำไปใช้ในการศึกษาในภาคสนามที่มีความครอบคลุมกับเนื้อหาและสอดคล้องกับกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ในรายงานการศึกษานี้

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิเคราะห์การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยใช้วิธีการศึกษาจากการประมวลและทบทวนวรรณกรรมทั้งในส่วนของความหมายและคำจำกัดความของแนวคิดและทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, องค์ประกอบและหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง รวมไปถึงการจำแนกประเภทของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและกรอบในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับหรือประยุกต์ใช้ในด้านสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ศึกษาสามารถที่จะกำหนดกรอบที่ใช้ในการวิเคราะห์ในการศึกษาภาคสนามได้อย่างชัดเจนและเพื่อที่จะแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงและความเกี่ยวข้องระหว่างแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ความหมายและแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากบทที่ 2 ผู้ศึกษาได้ทำการประมวลและสรุปความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามมุมมองของผู้ศึกษาซึ่งสรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ถือได้ว่าเป็นการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ในทางการบริหารจัดการที่เกิดขึ้นเพื่อต่อสู้กับกระแสการเปลี่ยนแปลงที่มีความรุนแรงและเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี, วัฒนธรรม, ค่านิยมทางสังคมและเศรษฐกิจ โดยอาศัยการผสมผสานความรู้ทั้งที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่และภูมิปัญญาต่างๆ ในสังคมหรือชุมชน เพื่อให้ได้วิธีการพัฒนาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทและพื้นฐานของวิถีชีวิต, ทรัพยากร, วัฒนธรรมและเศรษฐกิจในแต่ละสังคม และเหมาะสมกับการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ซึ่งอาจจะสรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางในการบริหารจัดการสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ภายใต้แนวคิดที่สำคัญ 3 ประการ คือ การคำนึงถึงหลักทางสายกลาง, สร้างความสมดุล , และที่สำคัญก็คือ ความสามารถในการพึ่งตนเอง ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด

ทั้งนี้จากความหมายและคำจำกัดความดังกล่าวเมื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่าเมื่อพิจารณาในแง่ของความหมายและการให้คำจำกัดความของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้ว่ารูปแบบในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เป็นรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหรือเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์รวมไปถึงนวัตกรรมสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของการฟื้นฟูสภาพแวดล้อม, การอนุรักษ์และบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม, การพัฒนาและการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งนอกจากความรู้ดังกล่าวแล้วการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องอาศัยความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมหรือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในพื้นที่อีกด้วย ซึ่งความรู้ทั้ง 2 แบบนั้น ต้องสามารถที่จะนำมาผสมผสานและสามารถนำมาปรับให้เข้ากันได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของทรัพยากรในพื้นที่และสภาพแวดล้อม รวมถึงต้องไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่นั้น ทั้งในเรื่องของการดำเนินชีวิต, วัฒนธรรม และสภาพสังคมและเศรษฐกิจ นอกจากนี้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องสามารถที่จะลง

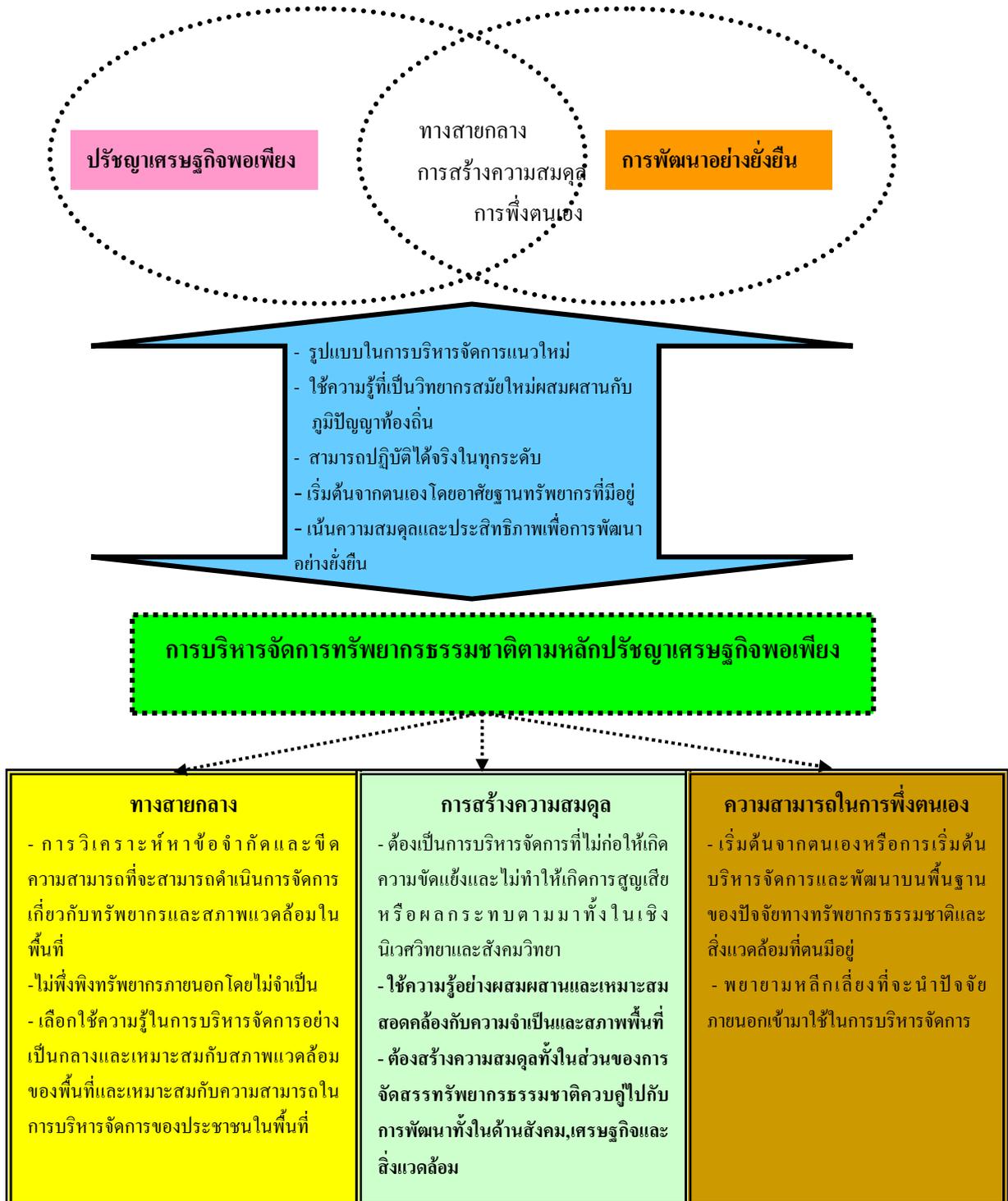
มือทำและปฏิบัติได้ในทุกระดับ กล่าว ตั้งแต่ในระดับบุคคล,ระดับสังคมหรือชุมชนไปจนถึงระดับรัฐ

ทั้งนี้หากพิจารณาถึงแนวคิดสำคัญที่เป็นพื้นฐานในความหมายของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามข้อสรุปของผู้ศึกษานั้น ได้แก่ การคำนึงถึงหลักทางสายกลาง,การสร้างความสมดุล,และความสามารถในการพึ่งตนเอง ซึ่งเมื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงกับแนวคิดในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พบว่า ในแนวคิดเรื่องทางสายกลางนั้น คือ การมุ่งเน้นให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องคำนึงถึงเรื่องของการวิเคราะห์หาข้อจำกัดและขีดความสามารถที่จะสามารถดำเนินการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรและสภาพแวดล้อมในพื้นที่ โดยให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและต้องไม่ทำให้เราต้องไปพึ่งพิงทรัพยากรจากภายนอกโดยไม่จำเป็น ทั้งนี้หากพิจารณาในแง่ของการใช้ความรู้ในการบริหารจัดการก็ต้องเป็นการพิจารณาอย่างเป็นกลางภายใต้เหตุผลในการที่จะเลือกหรือนำความรู้มาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของพื้นที่และเหมาะสมกับความสามารถในการบริหารจัดการของประชาชนในพื้นที่ และต้องไม่เป็นการใช้ความรู้เพียงด้านใดด้านหนึ่งหรือแขนงใดแขนงหนึ่งแต่ต้องเป็นการใช้ความรู้ที่เหมาะสมและคำนึงถึงความจำเป็นและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นตามมา

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างความสมดุลนั้น การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ต้องสามารถที่จะทำให้เกิดความสมดุลทั้งในเชิงระบบนิเวศวิทยาและในเชิงสังคมวิทยาได้ กล่าวคือ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ต้องเป็นการบริหารจัดการที่ไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งและไม่ทำให้เกิดการสูญเสียหรือผลกระทบตามมา รวมไปถึงทำให้เกิดการพัฒนาอย่างพร้อมเพรียงกันทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,เศรษฐกิจและสังคมอย่างสมดุลและสอดคล้องกันอย่างผสมผสาน ทั้งนี้หากจะพิจารณาในแง่การใช้ความรู้หรือวิธีการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ต้องเป็นการใช้ความรู้ความสามารถอย่างผสมผสานกันทั้งความรู้ที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่ที่เกิดจากการทดลองในเชิงวิทยาศาสตร์กับความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ในการที่จะรับมือกับปัญหาหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ทั้งนี้เพื่อทำให้การบริหารจัดการดังกล่าวมีประสิทธิภาพ

สำหรับแนวคิดพื้นฐานในส่วนของคุณสามารถในการพึ่งตนเองนั้น หากพิจารณาถึงแนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการพึ่งตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ต้องคำนึงถึงการบริหารจัดการหรือการพัฒนาที่เริ่มต้นจากสิ่งที่ตนเองหรือเป็นการเริ่มต้นบริหารจัดการและพัฒนาบนพื้นฐานของปัจจัยทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ตนเองมีอยู่และพยายามหลีกเลี่ยงที่จะนำปัจจัยภายนอกเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ

ภาพที่ 3.1 แสดงความเชื่อมโยงระหว่างความหมายและแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษารวบรวมและทบทวนวรรณกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบทที่ 2 โดยจากการศึกษาผู้ศึกษาสรุปได้ว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ ความพอประมาณ, ความมีเหตุผล, และการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี รวมไปถึงเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่าองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในแต่ละข้อนั้นเปรียบเสมือนเป็นตัวชีวิตที่บอกถึงลักษณะและความหมายขององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนั้นผู้ศึกษาจึงได้ทำการศึกษาวิเคราะห์เพื่อหาองค์ประกอบย่อยที่มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับองค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากวรรณกรรมต่าง ๆ ของนักวิชาการ, องค์กรต่าง ๆ และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งผู้ศึกษาได้สรุปถึงความหมายและลักษณะขององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแล้วในบทที่ 2 ในหัวข้อที่ 2 เรื่ององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

โดยในส่วนนี้จะเป็นการวิเคราะห์เพื่อหารูปแบบความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากลักษณะขององค์ประกอบที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาไปแล้ว เพื่อนำผลการศึกษาวิเคราะห์ไปกำหนดเป็นกรอบในการวิเคราะห์ในการลงไปศึกษาในภาคสนามเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการทำการศึกษาในครั้งนี้ ซึ่งผู้ศึกษาสามารถสรุปรูปแบบความเชื่อมโยงและความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากลักษณะขององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1) ความพอประมาณ

สำหรับองค์ประกอบเรื่องของความพอประมาณเมื่อนำมาเชื่อมโยงกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาจากองค์ประกอบที่สำคัญของหลักการหรือแนวคิดเกี่ยวกับความพอประมาณ ก็คือ ความสามารถในการพึ่งตนเองและการประเมินศักยภาพของตนเอง ซึ่งในแง่ของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นหมายถึง เป็นลักษณะการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยพิจารณาถึงขีดความสามารถของตนเองหรือทรัพยากรพื้นฐานที่ตนเองมีและความสามารถที่จะเลือกใช้และการจัดสรรทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า และไม่เป็นการอุปโภคบริโภคหรือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อมเกินความจำเป็นและขีดความสามารถของตนเอง โดยการบริหารจัดการดังกล่าวต้องก่อให้เกิดประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์สูงสุดภายใต้สภาวะหรือเงื่อนไขที่จำกัดของสภาพแวดล้อม

นอกจากนั้นลักษณะขององค์ประกอบเรื่องความพอประมาณที่สำคัญอีกประการ ก็คือการคำนึงถึงความเหมาะสมและความพอดี (ทางสายกลางหรือไม่สุดโต่ง) และต้องไม่สร้างความสะดวกหรือเบียดเบียนต่อสิ่งรอบข้างและตนเอง ซึ่งในแง่ของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายความว่า ในการดำเนินการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในการดำเนินการ ซึ่งความเหมาะสมดังกล่าวเป็นความเหมาะสมทั้งในแง่ของการเหมาะสมกับฐานทรัพยากรที่มีหรือสภาพแวดล้อมในพื้นที่และต้องเหมาะสมกับความจำเป็นที่ต้องดำเนินการและที่สำคัญการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องไม่ก่อผลกระทบหรือผลเสียตามมาทั้งในเชิงระบบนิเวศและระบบสังคมหรือสภาพความเป็นอยู่ดั้งเดิม

2) ความมีเหตุผล

ทั้งนี้หากพิจารณาถึงองค์ประกอบในเรื่องความมีเหตุผลในแง่ของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อาจจะสามารถกล่าวได้ว่าความมีเหตุผลนั้น หมายถึง กระบวนการในการวางแผนและความสามารถในการดำเนินการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามแผนที่วางไว้ กล่าวคือ เป็นการดำเนินการหรือเป็นการบริหารจัดการที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และทบทวนสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการประเมินจากสิ่งที่มีอยู่หรือจากปัจจัยที่จะคาดว่าจะก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต นอกจากนั้นต้องเป็นการการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติโดยคำนึงถึงการประเมินสภาพแวดล้อมและทรัพยากรอย่างถี่ถ้วนก่อนการดำเนินการ รวมไปถึงต้องเป็นการดำเนินการที่เป็นระบบชัดเจนและมีเหตุและผลรองรับในการดำเนินการทุกขั้นตอนซึ่งคล้ายกับกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ทั้งนี้เพื่อทำให้เกิดกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพและสามารถปฏิบัติได้จริง

3) ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี

สำหรับองค์ประกอบในเรื่อง ความมีภูมิคุ้มกันที่ดีในแง่ของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น หมายถึง เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยอยู่ในรูปแบบของการเสนอทางเลือกหรือการมีการวางแผนสำรองหรือการหามาตรการหรือสิ่งที่จะมารองรับการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิธีการในการที่จะกระจายความเสี่ยงและการลดความเสี่ยงจากการดำเนินงานหรือการลงมือปฏิบัติ ซึ่งอาจจะกล่าวได้ว่า

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในแง่ของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น คือ ความพยายามที่จะสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นในการบริหารจัดการ และทำให้เกิดรูปแบบในการบริหารจัดการที่สามารถจะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างผสมผสานและไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับพื้นฐานของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

4) เงื่อนไขความรู้

ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เงื่อนไขความรู้ หมายถึง กระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาตินั้นต้องอยู่บนพื้นฐานของความรู้ที่เกิดจากการวิเคราะห์และการสังเคราะห์องค์ความรู้ต่าง ๆ อย่างรอบคอบและเหมาะสม โดยความรู้ที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากการผสมผสานความรู้ ระหว่างความรู้ในทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหรือวิทยาการหรือนวัตกรรมสมัยใหม่ กับความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมในท้องถิ่นทั้งในท้องถิ่นตนเองหรือท้องถิ่นอื่น กล่าวคือต้องเป็นความรู้ที่มีความเปิดกว้างและสามารถนำมาใช้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้ ทั้งนี้ก็นำความรู้ที่ตกผลึกมานั้นนำไปประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดความผิดพลาดที่จะเกิดขึ้น

5) เงื่อนไขคุณธรรม

องค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงประการสุดท้ายก็คือ เงื่อนไขคุณธรรม ซึ่งเมื่อพิจารณา เงื่อนไขคุณธรรมในแง่ของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น กล่าวได้ว่า ในส่วนของเงื่อนไขคุณธรรมนั้นจะเป็นเรื่องของการสร้างจิตสำนึกที่ดีโดยจิตสำนึกที่ดีนั้นจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานและทำให้การปฏิบัติงานอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง ซึ่งในที่นี่ก็คือการทำให้เกิดสำนึกที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นจิตสำนึกที่ดีจะส่งผลในการช่วยลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้และการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ โดยจิตสำนึกหรือคุณธรรม ที่สำคัญต่อการปฏิบัติตนหรือการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความรับผิดชอบ, ความไม่เห็นแก่ตัวและความเมตตา กรุณา กล่าวคือ

- **ความรับผิดชอบ** คือ การมีจิตสำนึกในการบริโภคและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดและเคารพในสิทธิของบุคคลอื่น ๆ ในด้านสิ่งแวดล้อม

- **ความไม่เห็นแก่ตัว** คือ การไม่แสวงหาผลประโยชน์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่นหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคตหรือคนในรุ่นต่อไป

- **ความเมตตากรุณา** คือ การให้หรือการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติตามความจำเป็นในพื้นที่และสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม

ภาพที่ 3.2 แสดงองค์ประกอบของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ประเภทของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาประเภทของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในบทที่ 2 ซึ่งให้เห็นว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่ได้หมายถึงการจำกัดอยู่แค่เรื่องของเกษตรกรรม หรือการพัฒนาอย่างช้า ๆ โดยไม่คำนึงถึงกระแสความเจริญก้าวหน้าจากภายนอก นอกจากนั้น ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่สิ่งที่อยู่ตรงข้ามกับระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่หรือไม่สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจในสมัยใหม่ แต่โดยแท้จริงแล้วปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นก็มีลักษณะเช่นเดียวกับเศรษฐศาสตร์สมัยใหม่และไม่ได้ขัดขวางการพัฒนา แต่ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นเป็นหลักการเดียวกันที่สนับสนุนและส่งเสริมทำให้เกิดการพัฒนา ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่ารูปแบบหรือประเภทของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจึงมีอยู่ 2 แบบ คือ มีทั้งเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานและเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า กล่าวคือ

1) **เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน** คือ ความพอมีพอกิน สามารถพึ่งตนเองได้ โดยไม่โลภมากและไม่เบียดเบียนคนอื่น หรืออาจจะกล่าวได้ว่าความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานนั้นหมายถึง การพึ่งตนเองให้ได้ โดยยึดหลักของความพอเพียง ทั้งทางความคิดและการกระทำในการดำเนินชีวิต ประกอบสัมมาอาชีพหาเลี้ยงตนเองอย่างสุจริต ไม่โลภหรือไม่ตักตวงในระดับที่เกินความต้องการ จนต้องเบียดเบียนผู้อื่น หากแต่เป็นการยึดมั่นในหลักการดำเนินชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของการรู้จักตนเองและ การพัฒนาตนเองก่อนเป็นพื้นฐาน

ทั้งนี้หากพิจารณาถึงกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน กล่าวได้ว่า ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแบบเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าวนั้น เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยต้องคำนึงถึงเรื่องของการใช้ฐานทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่เป็นพื้นฐานในการบริหารจัดการที่สำคัญ โดยทรัพยากรดังกล่าวที่จะนำมาใช้ในการบริหารจัดการอาจจะอยู่ในรูปแบบขององค์ความรู้ดั้งเดิมในท้องถิ่นหรือสิ่งที่ท้องถิ่นมีอยู่แล้วโดยเฉพาะในด้านของทรัพยากรธรรมชาติ นอกจากนั้นในการกระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จากรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานนั้นต้องคำนึงถึงการพัฒนาหรือการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมรวมถึงบริบทอื่น ๆ ในพื้นที่ และไม่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตและการดำเนินชีวิตของประชาชนรวมถึงระบบนิเวศเดิม โดยรูปแบบหรือ

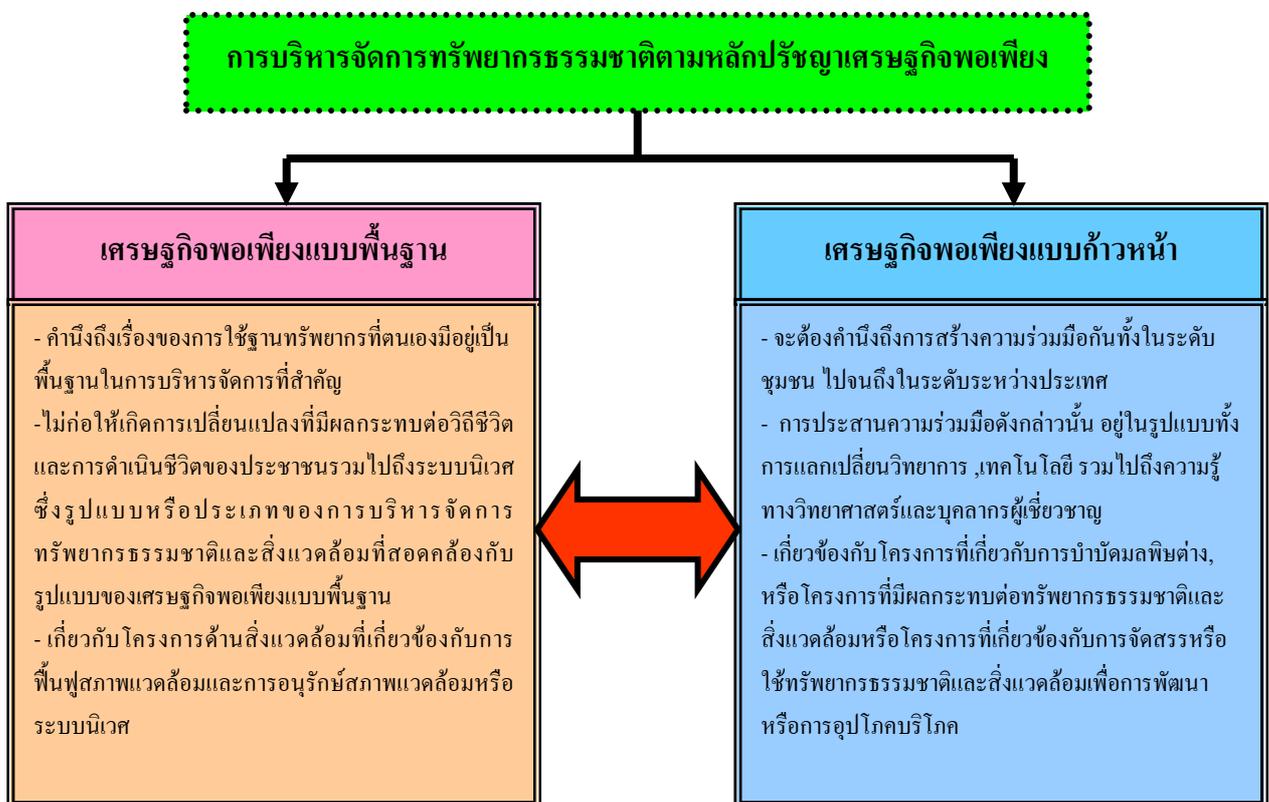
ประเภทของโครงการที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สอดคล้องกับรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ก็เช่น โครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมและการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมหรือระบบนิเวศ เป็นต้น

2) เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ การแลกเปลี่ยน ร่วมมือ ช่วยเหลือกันเพื่อทำให้ส่วนร่วมได้รับประโยชน์ และนำไปสู่การพัฒนาชุมชน และสังคมให้เจริญอย่างยั่งยืน โดยเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้านี้สามารถดำเนินควบคู่ไปกับหลักการเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ในลักษณะที่เกื้อกูลกันอย่างสมดุล กล่าวคือ การดำรงชีวิตในความเป็นจริงนั้น สมาชิกในแต่ละสังคมไม่สามารถดำเนินชีวิตด้วยเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่เน้นหลักการพึ่ง ตนเองอย่างร้อยเปอร์เซ็นต์ ได้แต่เพียงอย่างเดียว จึงต้องนำ เอาหลักการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแบบ ก้าวหน้า ที่มุ่งส่งเสริมหลักแห่งการแบ่งปันกันและร่วมมือกัน กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งเป็นการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุขและมีมิตรต่อกัน

สำหรับรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า เมื่อนำมาพิจารณาเพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมโยงในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าจะเห็นได้ว่า ในการบริหารจัดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า จะต้องคำนึงถึงการสร้างความร่วมมือกันตั้งแต่ในระดับชุมชน ไปจนถึงระดับระหว่างประเทศทั้งนี้ เนื่องจากประเด็นในเรื่องทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมนั้นไม่ได้มีผลกระทบหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลใดเพียงกลุ่มหนึ่งเท่านั้นแต่มันกลายเป็นประเด็นปัญหาที่มีความสลับซับซ้อนและต้องอาศัยความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการที่จะเข้ามาดำเนินการและบริหารจัดการ โดยการประสานความร่วมมือดังกล่าวนี้ อาจจะอยู่ในรูปแบบทั้งการแลกเปลี่ยนวิทยากร , เทคโนโลยี, นวัตกรรมสมัยใหม่ รวมไปถึงความรู้ทางวิทยาศาสตร์และบุคลากรผู้เชี่ยวชาญ อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้านี้อาจจะนำไปสู่การเกิดความสูญเสียมูลค่าหรือมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในด้านอื่นและไม่ให้เกิดความขัดแย้งขึ้น โดยโครงการด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจากรูปแบบของเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า อาทิเช่น โครงการที่เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหามลพิษต่าง, หรือโครงการที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรหรือใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาหรือการอุปโภคบริโภค เป็นต้น

กล่าวได้ว่า การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจนั้น สามารถที่จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทตามการแบ่งประเภทและรูปแบบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน และการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า

ภาพที่ 3.3 แสดงรูปแบบของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ทั้งนี้เมื่อพิจารณาจากการแบ่งประเภทและรูปแบบดังกล่าวของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จะพบว่าโดยแท้จริง การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สามารถที่จะนำไปใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ทั้งในระดับพื้นฐานไปจนถึงการนำไปใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาและความก้าวหน้าควบคู่กันไปด้วย ประกอบกับในปัจจุบันนี้ประเด็นปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นมีความสลับซับซ้อนและมีความเกี่ยวโยงในวงกว้างกว่าในเรื่อง

ของท้องถิ่นหรือเรื่องภายในชุมชนหรือในประเทศ ดังนั้นรูปแบบในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีลักษณะที่สามารถจะนำไปใช้ได้ในทุกระดับอย่างผสมผสานและสามารถที่จะตอบสนองต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ในทุกระดับ ทั้งนี้เพื่อทำให้เกิดความสมดุลและประสิทธิภาพในการพัฒนาและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด

ทั้งนี้ความสำคัญในการทำความเข้าใจถึงรูปแบบหรือประเภทของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จะทำให้เราสามารถที่จะเข้าใจได้ว่าการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นมีลักษณะที่มีความสอดคล้องและสามารถนำหลักการหรือแนวคิดของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในการพัฒนาหรือประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมและครอบคลุมกับประเภทของโครงการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมซึ่งมีหลายลักษณะ

กรอบการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

สำหรับในส่วนของกรอบในการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนานั้น จากที่ได้ทำการศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรมในบทที่ 2 นั้น พบว่านักวิชาการแขนงต่าง ๆ ได้มีความพยายามในการที่จะนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ว่าเป็น ด้านเศรษฐกิจ, การเมืองการปกครองหรือการดำเนินชีวิต โดยในส่วนนี้ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ถึงกรอบในการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้ในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อชี้ให้เห็นความสามารถในการนำปรัชญาเศรษฐกิจไปปรับใช้ในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมว่ามีความเกี่ยวข้องกับกรอบในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในด้านใดและมีลักษณะอย่างไร โดยผู้ศึกษาได้สรุปกรอบการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1) ด้านการบริหารจัดการและการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เมื่อนำการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาพิจารณาในด้านการบริหารจัดการและการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและ

สิ่งแวดล้อม กล่าวได้ว่า การบริหารจัดการดังกล่าวเป็นการมุ่งเน้นในเรื่องของการวางแผนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไม่ว่าจะเป็น ที่ดิน แหล่งน้ำ ป่าไม้ พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ แร่ธาตุ เพื่อให้เกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยมุ่งเน้นให้มีการปรับวิถีการดำเนินดำเนินชีวิตจากที่เน้นในเรื่องการใช้ทรัพยากรเพื่ออุปโภคบริโภคและการพัฒนาอย่างฟุ่มเฟือยมาเป็น การบริโภคเพื่อความจำเป็นพื้นฐานของชีวิตและต้องมีการวางแผนการผลิตหรือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้พอเพียงเพื่อลดการนำเข้าจากภายนอก และที่สำคัญคือต้องมีการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดความสมดุลในการใช้ประโยชน์หรือจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งดิน น้ำ ป่า การจัดการพันธุ์พืชสัตว์ รวมไปถึงวางแผนรูปแบบในการผลิตและการบริโภคให้เหมาะสมความต้องการพื้นฐานควบคู่ไปกับการพัฒนาด้วย

2) ด้านการฟื้นฟูและการจัดการความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในด้านของการฟื้นฟูและการจัดการความสัมพันธ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนวทางในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น การดำเนินการ ดังกล่าวคือ การวางระบบในการฟื้นฟูรวมถึงต้องมีการวางแผนและขั้นตอนในการพัฒนาหรือบริหารจัดการที่มุ่งเน้นในการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรดั้งเดิมในชุมชนนั้นเป็นฐานที่สำคัญเพื่อแก้ไขปัญหา มากกว่าการใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยอื่น ๆ จากภายนอก

3) ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้นเมื่อพิจารณาถึงกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น การบริหารจัดการในด้านนี้ต้องคำนึงในเรื่องของการสร้างความสมดุลในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านเศรษฐกิจ, การอุปโภคบริโภค และการพัฒนา ซึ่งการบริหารจัดการดังกล่าวต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการดำเนินการหรือการทำกิจกรรมใด ๆ ก็ตามที่คาดว่าจะมีผลต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งนอกเหนือจากการมุ่งเน้นในการสร้างความสมดุลระหว่างการดำเนินชีวิตกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแล้วนั้น ยังต้องตระหนักถึงการเสนอทางเลือกหรือการหาทางเลือกที่จะนำมาใช้เพื่อทดแทนการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและเพื่อลดการสูญเสียที่เกิดขึ้นจากการใช้หรือการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้น

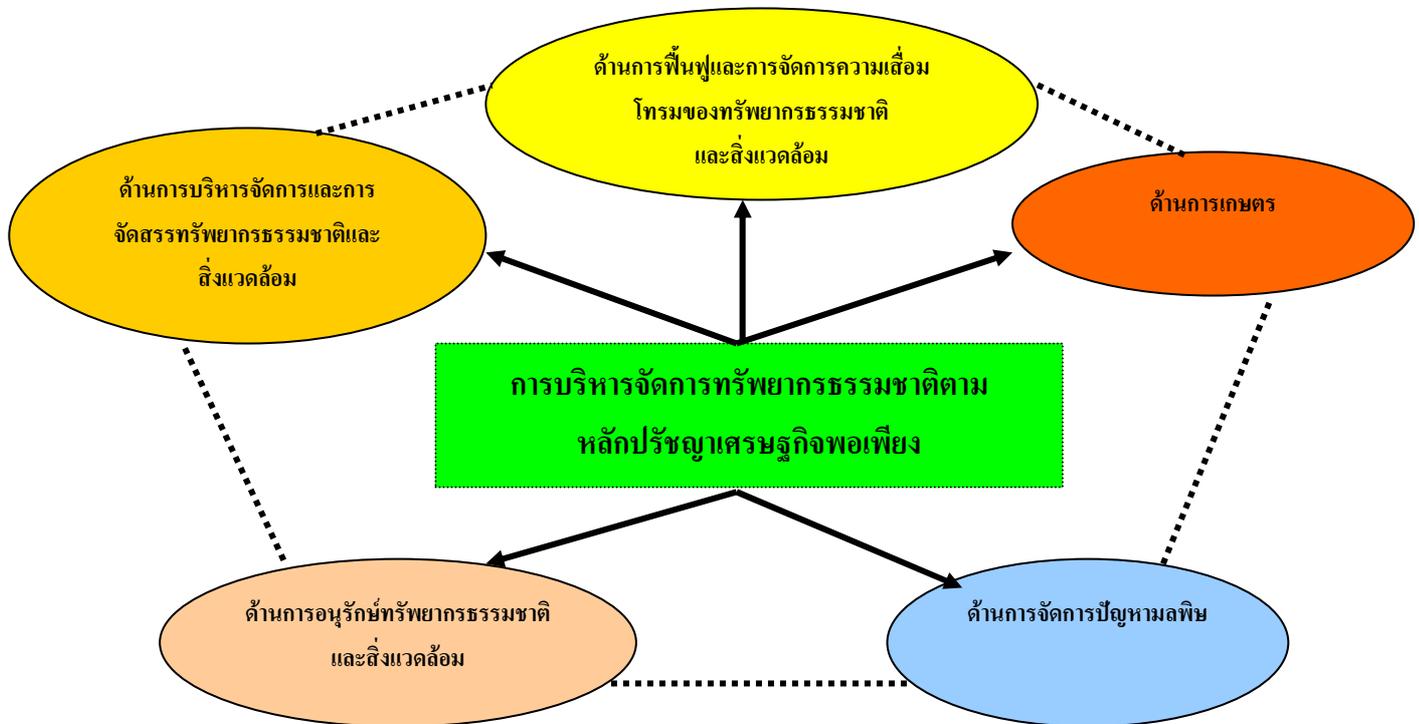
4) ด้านการจัดการปัญหามลพิษ

สำหรับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการจัดการปัญหามลพิษนั้น การบริหารจัดการในด้านนี้ต้องคำนึงในหลายด้านไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการเลือกใช้ความรู้ที่เหมาะสมไม่ว่าจะเป็นความรู้ที่เป็นวิทยาการสมัยใหม่หรือวิธีการและความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งในบางครั้งต้องใช้ผสมผสานกัน นอกจากนี้ในการบริหารจัดการปัญหามลพิษ ยังต้องคำนึงในเรื่องของการสร้างความสมดุลในการแก้ไขปัญหาโดยพยายามที่จะใช้กลไกในระบบนิเวศเป็นทางเลือกที่สำคัญควบคู่ไปกับการใช้เทคโนโลยีหรือวิทยาการสมัยใหม่ในการดำเนินการทั้งนี้เพื่อให้การแก้ปัญหานั้นสามารถดำเนินการได้ทันต่อปัญหาที่เกิดขึ้นและในขณะเดียวกันก็ไม่ทำลายระบบนิเวศและทำให้เกิดการแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่มีความยั่งยืนโดยไม่ส่งผลเสียในอนาคต

5) ด้านการเกษตร

ในการใช้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านการเกษตรนั้น เป็นการบริหารจัดการที่คำนึงถึงการประยุกต์หรือดัดแปลงใช้ตามความเหมาะสมของแต่ละสภาพพื้นที่ที่ไม่มีสูตรตายตัว โดยต้องมีการใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นผสมผสานกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม ดังจะเห็นได้จากระบบเกษตรทฤษฎีใหม่ ทั้งนี้เพื่อมุ่งเน้นให้เกษตรกรสามารถอยู่ได้อย่างพอมีพอกินโดยอาศัยทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่ และเพื่อทำให้เกิดความสมดุลแห่งธรรมชาติ พร้อมทั้งอนุรักษ์สภาพแวดล้อมเพื่อการเกษตรอย่างยั่งยืนต่อไปได้และไม่จำเป็นต้องบุกรุกที่ดินหรือทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมเพื่อหาพื้นที่ทำการเกษตรและปล่อยให้กลายเป็นที่รกร้างเสื่อมโทรมเพิ่มมากขึ้นในอนาคต

ภาพที่ 3.4 แสดงกรอบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ
และสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากกรอบการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้สรุปมานั้น ชี้ให้เห็นว่าขอบเขตหรือกรอบความสามารถของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สามารถที่จะนำไปดำเนินการเพื่อจัดการต่อประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เป็น ด้านการบริหารจัดการและการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ,ด้านการฟื้นฟูและการจัดการความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม , ด้านการจัดการปัญหามลพิษ และในด้านการเกษตร โดยกรอบความสามารถของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นลักษณะที่สำคัญ ก็คือ มีลักษณะของการบริหารจัดการที่คำนึงในเรื่องของการสร้างความสมดุลควบคู่ไปกับการพึ่งตนเองหรือการบริหารจัดการประเด็นปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมโดยคำนึงถึงการเริ่มต้นการบริหารจัดการจากพื้นฐานเป็นสำคัญทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในท้ายที่สุด

กล่าวได้ว่าจากการศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการนำมาปรับและประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อ

นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาตั้งแต่ในส่วนของความหมายและคำจำกัดความของแนวคิดและทฤษฎี, องค์ประกอบ, การจำแนกประเภทและกรอบในการนำไปปรับหรือประยุกต์ใช้ จากการทบทวนวรรณกรรม ทั้งนี้เพื่อนำไปกำหนดเป็นกรอบการวิเคราะห์สำหรับใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ในภาคสนาม ทั้งนี้จากการศึกษาวิเคราะห์ทำให้ผู้ศึกษาสามารถสรุปรูปแบบความเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการนำมาปรับและประยุกต์ใช้ในด้านการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในส่วนของความหมายและคำจำกัดความของแนวคิดและทฤษฎี, องค์ประกอบ, การจำแนกประเภทและกรอบในการนำไปปรับหรือประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ดังนี้

ในส่วนของคำจำกัดความและความหมายของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงการบริหารจัดการหรือการพัฒนาที่เริ่มต้นจากสิ่งที่ตนเองมีอยู่หรือการเริ่มต้นบริหารจัดการและพัฒนานบนพื้นฐานของปัจจัยทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ตนมีโดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะนำปัจจัยภายนอกเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ โดยในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นจะส่งผลทำให้เกิดความสมดุลและมีประสิทธิภาพเนื่องจากการบริหารจัดการที่เกิดจากพื้นฐานในการพึ่งตนเองและทรัพยากรที่ตนเองมีโดยไม่ได้พึ่งพิงหรือเบียดเบียนผู้อื่น และในท้ายที่สุดก็จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน

สำหรับองค์ประกอบของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั้นประกอบไปด้วย องค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการ คือ

1. ความพอประมาณ หมายถึง เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยพิจารณาถึงขีดความสามารถของตนเองหรือทรัพยากรพื้นฐานที่ตนเองมีและสามารถที่จะเลือกใช้และการจัดสรรทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า และไม่เป็นการบริโภคหรือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเกินความจำเป็นและขีดความสามารถของตนเอง นอกจากนี้ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในการดำเนินการ ซึ่งความเหมาะสมดังกล่าวเป็นความเหมาะสมทั้งในแง่ของความเหมาะสมกับฐานทรัพยากรที่มีและเหมาะสมกับความจำเป็นที่ต้องดำเนินการ และต้องไม่ก่อผลกระทบหรือผลเสียตามมาทั้งในเชิงระบบนิเวศและระบบสังคมหรือสภาพความเป็นอยู่ดั้งเดิม

2. ความมีเหตุผล หมายถึง กระบวนการในการวางแผนและความสามารถในการดำเนินการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่วางไว้ กล่าวคือ เป็นการดำเนินการ

หรือเป็นการบริหารจัดการที่เกิดจากการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และทบทวนสิ่งต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการประเมินจากสิ่งที่มีอยู่หรือจากปัจจัยที่จะคาดว่าจะก่อให้เกิดปัญหาในอนาคต นอกจากนั้น ต้องมีการประเมินสภาพแวดล้อมและทรัพยากรอย่างถี่ถ้วนก่อนการดำเนินการ ทั้งนี้เพื่อทำให้เกิดกระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพและสามารถปฏิบัติได้จริง

3. ความมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง เป็นการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยอยู่ในรูปแบบของการเสนอทางเลือกหรือการมีการวางแผนสำรองหรือการหามาตรการหรือสิ่งที่จะมารองรับการเปลี่ยนแปลง จากปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นกระจายความเสี่ยงและการลดความเสี่ยงจากการดำเนินงานหรือการลงมือปฏิบัติ หรืออาจจะกล่าวได้ว่า เป็น ความพยายามที่จะสร้างความหลากหลายให้เกิดขึ้นในการทำงานและการปฏิบัติซึ่งรูปแบบในการบริหารจัดการนั้นต้องสามารถที่จะปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงได้อย่างผสมผสานและไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับพื้นฐานของสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

4. เงื่อนไขความรู้ หมายถึง กระบวนการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติต้องอยู่บนพื้นฐานของความรู้ที่เกิดจากการวิเคราะห์และการสังเคราะห์องค์ความรู้ต่าง ๆ โดยความรู้ที่เกิดขึ้นนั้นต้องเป็นความรู้ที่เกิดขึ้นจากการการผสมผสานความรู้ระหว่างความรู้ในทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีหรือวิทยาการหรือนวัตกรรมสมัยใหม่ กับการผสมผสานความรู้กับภูมิปัญญาดั้งเดิมในท้องถิ่นทั้งในท้องถิ่นตนเองหรือท้องถิ่นอื่น

5. เงื่อนไขคุณธรรม หมายถึง การสร้างจิตสำนึกที่ดี ซึ่งในที่นี้ก็คือการทำให้เกิดสำนึกที่มีต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งในด้านการจัดสรรและใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้น จิตสำนึกที่ดีจะส่งผลในการช่วยลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะในเรื่องของการใช้และการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติ โดยจิตสำนึกหรือคุณธรรม ที่สำคัญต่อการปฏิบัติตนหรือการการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความรับผิดชอบ คือ การมีจิตสำนึกในการบริโภคและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด, ความไม่เห็นแก่ตัว ก็คือ การไม่แสวงหาผลประโยชน์และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมโดยไม่คำนึงถึงผู้อื่นหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นในอนาคตหรือคนในรุ่นต่อไป , ความเมตตากรุณา คือ การ

ให้หรือการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติตามความจำเป็นในพื้นที่และสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่อย่างเหมาะสม

สำหรับในส่วนขององค์ประกอบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในส่วนของ ความพอประมาณ,ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันที่ดีนั้น เป็นเหมือนแนวทางและเป็นหลักการที่ทำให้การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความเป็นรูปธรรมมากขึ้นและสามารถที่จะนำไปสร้างเป็นกรอบการวิเคราะห์เพื่อหาวิธีการหรือกระบวนการในการลงมือปฏิบัติหรือนำไปประยุกต์ใช้และดำเนินการได้อย่างชัดเจน ในขณะที่เงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรมเปรียบเสมือนเป็นแนวทางที่จะส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อให้กระบวนการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถดำเนินการได้ประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

สำหรับประเภทหรือรูปแบบของ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นั้น สามารถที่จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทตามการแบ่งประเภทและรูปแบบของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานและการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า กล่าวคือ การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น สามารถที่จะนำไปใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ทั้งในระดับพื้นฐานไปจนถึงการนำไปใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาและความก้าวหน้าควบคู่กันไปด้วย โดยความสำคัญในการทำความเข้าใจถึงรูปแบบหรือประเภทของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้น เพื่อทำให้สามารถวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมและความสอดคล้องระหว่างรูปแบบของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจกับลักษณะหรือรูปแบบของโครงการที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม

โดยในที่สุดท้ายของบทนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับจากกรอบการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในด้านต่าง ๆ โดยผู้ศึกษาได้สรุปว่า ขอบเขตหรือกรอบความสามารถของการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นสามารถที่จะนำไปดำเนินการเพื่อจัดการต่อประเด็นปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะ เช่น ด้านการบริหารจัดการและการจัดสรรทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม,ด้านการฟื้นฟูและ

การจัดการความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ด้านการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, ด้านการจัดการปัญหามลพิษ และในด้านการเกษตร

ภาพที่ 3.5 แสดงกรอบการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

